

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΠΟ ΑΠΟΣΤΑΣΗ

Μαριάνθη
Καρατζά

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	2
ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ	3
ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	3
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΟΝΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ	3
12.1 ΟΙ ΤΠΕ ΣΤΟ ΕΑΠ	4
12.2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ-ΣΥΜΒΟΥΛΟ	6
12.3 Η ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ	8
12.4 ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ	12
ΣΥΝΟΨΗ	19
ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ	20
ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	22
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	24

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αξιοποίηση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση μετράει ήδη 20 χρόνια έρευνας και εφαρμογών. Ιδιαίτερα στο πεδίο της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης η έρευνα έχει επικεντρωθεί σε σημαντικό βαθμό στην αξιοποίηση των ΤΠΕ, για να υποστηρίξει οργανωτικές διαδικασίες όσο και μαθησιακές διεργασίες. Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να περιγράψει και να προτείνει τρόπους με τους οποίους οι ΤΠΕ (Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας) μπορούν να συμβάλλουν θετικά στη μαθησιακή διεργασία, ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα του ρόλου σας ως Καθηγητών-Συμβούλων του ΕΑΠ.

Είναι απαραίτητο να αξιοποιούμε τις νέες τεχνολογίες; Ποιες είναι οι αρχές και το κατάλληλο πλαίσιο ώστε να υποστηρίξουν τη μάθηση; Στα ερωτήματα αυτά θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε μελετώντας αυτό το κεφάλαιο. Σημαντικός παράγοντας και επίκεντρο της προσπάθειας για την εισαγωγή των ΤΠΕ στη μαθησιακή διεργασία θα αποτελέσει η «φωνή» του φοιτητή. Η σχέση του με την τεχνολογία είναι ένα από τα ζητήματα που θα κληθούμε να αξιολογήσουμε για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην πρακτική μας. Μέσα από τις δραστηριότητες που προτείνονται στο κεφάλαιο αναδύεται η διαμόρφωση ενός μονοπατιού παιδαγωγικής πρακτικής, δίνοντας την ευκαιρία σε κάθε Καθηγητή-Σύμβουλο να επιλέξει εκείνες τις ΤΠΕ και τις στρατηγικές που ταιριάζουν περισσότερο στον ίδιο και τους φοιτητές του.

Το κεφάλαιο αυτό δεν αποτελεί οδηγό που θα αναλύσει τη χρήση κάθε τεχνολογίας που προτείνεται. Αντίθετα, θα επικεντρώσει στη σύνδεση της τεχνολογίας με τη μαθησιακή διεργασία. Στο παράρτημα θα παρουσιαστούν αναφορές που αφορούν τη χρήση των τεχνολογιών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

- Blog
 - Wiki
 - Κοινότητες Μάθησης
 - E-mail Groups
 - Forum Συζητήσεων
-

ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Στο τέλος αυτής της ενότητας αναμένεται ότι θα είστε σε θέση να:

- Αξιοποιείτε το πλαίσιο και τις αρχές της παιδαγωγικής αξιοποίησης των ΤΠΕ σύμφωνα με τις ανάγκες του ρόλου σας στο ΕΑΠ.
- Αναγνωρίζετε ποιες διαφορετικές μορφές ΤΠΕ μπορούν να συμβάλλουν στη διεργασία της μάθησης στην εκπαίδευση από απόσταση.
- Επιλέγετε τις κατάλληλες ΤΠΕ για να υποστηρίξετε τους εκπαιδευτικούς σας στόχους αλλά και τις ανάγκες των φοιτητών του ΕΑΠ.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΧΡΟΝΟΥ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η μελέτη του κεφαλαίου έχει υπολογιστεί ότι απαιτεί περίπου 4 ώρες. Το χρονικό διάστημα αυτό θα εξαρτηθεί από το βαθμό εξοικείωσής σας με τις ΤΠΕ που αναφέρονται. Οι δραστηριότητες δεν απαιτούν περισσότερο από 5-10 λεπτά για την ολοκλήρωσή τους. Η ολοκλήρωσή τους θα βοηθήσει σημαντικά στην καλύτερη κατανόηση του περιεχομένου του κεφαλαίου.

12.1 Οι ΤΠΕ στο ΕΑΠ

Όπως είδαμε και στο Κεφάλαιο 1, η πορεία ανάπτυξης και εξέλιξης του ΕΑΠ, παρότι έχει να παρουσιάσει σημαντικές καινοτομίες στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεν αποτέλεσε μια πορεία εύκολη και χωρίς εμπόδια. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται η πραγματικότητα του ΕΑΠ σε σχέση με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Στην ιστορική του ανασκόπηση (<http://www.eap.gr/view.php?artid=1276>) διαπιστώνουμε ότι 3 χρόνια μετά την έκδοση των πρώτων συγγραμμάτων για τα προγράμματα του ΕΑΠ, η τεχνολογία κάνει την εμφάνισή της. Συγκεκριμένα το 2002 πραγματοποιείται χρηματοδότηση έργου «Προηγμένες Υπηρεσίες Τηλεματικής - Τηλεκπαίδευση» από την Κοινωνία της Πληροφορίας.

Από τότε έως και σήμερα, έχουν γίνει σημαντικές προσπάθειες αξιοποίησης των ΤΠΕ και η κοινότητα των διδασκόντων του ΕΑΠ φαίνεται να ασχολείται με το θέμα αυτό είτε στο πλαίσιο των ΘΕ τους (Μηλιωρίτσας & Γεωργιάδη, 2010, Hadzilakos, et.al., 2007, Παπαναγιώτου, κα., 2011) είτε σε ευρύτερο επίπεδο (Παπαδημητρίου Σ., κα., 2011, Hatzinikita et.al., 2011).

Αντίστοιχα, από την πλευρά του ιδρύματος, η λειτουργία του ΕΕΥΕΜ (Εργαστήριο Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας), συντονίζει σημαντικά έργα σε σχέση με την δημιουργία ΕΔΥ (Εναλλακτικού Διδακτικού Υλικού) και την αναβάθμιση των ψηφιακών υπηρεσιών του ΕΑΠ.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 12.1

Ρωτήστε τους συναδέλφους σας ποιες από τις ψηφιακές υπηρεσίες του ΕΑΠ έχουν αξιοποιήσει και με ποιο τρόπο; Πόσο έχουν αξιοποιήσει το ΕΔΥ; Ποιες από τις υπηρεσίες θα ήθελαν να αξιοποιήσουν, αλλά δεν το έχουν κάνει ως τώρα και για ποιο λόγο;

Τι διαπιστώνετε;

12.2 ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΤΠΕ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗ-ΣΥΜΒΟΥΛΟ

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στη μαθησιακή διεργασία αποτελεί εδώ και αρκετά χρόνια ένα σημαντικό θέμα έρευνας και αναζήτησης πρακτικών και καινοτομιών. Πριν όμως εξετάσουμε τις δυνατότητες αυτές αξίζει να επισημάνουμε ότι ο όρος ΤΠΕ (Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας) από τη συντομογραφία ICT (Information and Communication Technologies) δεν περιλαμβάνει την έννοια της εκπαίδευσης ή της μάθησης. Η πληροφορία και η επικοινωνία είναι δύο έννοιες σημαντικές για τη μαθησιακή διεργασία, αλλά δεν αποτελούν από μόνες τους παιδαγωγικό μέσο, δεν έχουν σχεδιαστεί για το σκοπό αυτό. Αντίθετα, χρειάζονται την κατάλληλη οργάνωση, σχεδιασμό και αξιοποίηση για να συμβάλλουν στην μαθησιακή διεργασία (Bonk & Reynolds, 1997, Kozma, 2001). Για να είναι αποτελεσματικός ο σχεδιασμός είναι απαραίτητη η εκπόνησή του από τον ίδιο τον Καθηγητή-Σύμβουλο ή η άμεση εμπλοκή του σε αυτόν. Σε κάθε περίπτωση, ο ρόλος του Καθηγητή-Συμβούλου για την κατάλληλη αξιοποίηση των ΤΠΕ είναι κεντρικός.

Ολοκληρώνοντας τη δραστηριότητα που ακολουθεί θα μπορέσετε να διερευνήσετε τις απόψεις σας σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην πράξη. Έτσι θα θέσετε τις βάσεις για τη μελέτη αυτού του κεφαλαίου και θα έχετε την ευκαιρία να ξαναγυρίσετε σε αυτή την απάντηση, αναπτύσσοντας περαιτέρω τις ιδέες σας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 12.2

Πιστεύετε ότι είναι απαραίτητο να εντάσσει ο Καθηγητής-Σύμβουλος τις ΤΠΕ στην πρακτική του; Δικαιολογήστε την απάντησή σας. Ποιες πιστεύετε ότι είναι οι αρχές-προϋποθέσεις που μπορούν να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική αξιοποίηση των ΤΠΕ στην υποστήριξη της μαθησιακής διεργασίας;

12.3 Η ΜΑΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ

Σταδιακά, η έρευνα σε διεθνές επίπεδο έδειξε ότι η αξιοποίηση των τεχνολογιών χρειάζεται να γίνεται με τρόπο που να υπηρετεί τη μάθηση. Έτσι, τον όρο του “e-learning” αρχίζει να αντικαθιστά η έννοια της “ενίσχυσης της μάθησης και της διδασκαλίας μέσα από τη χρήση της κατάλληλης τεχνολογίας” (JISC, 2009). Αυτό σηματοδοτεί μια στροφή από την έμφαση στην τεχνολογία προς το σχεδιασμό που ενισχύει τη μάθηση (Mayers & DeFreitas, 2004). Ο όρος “technology-enhanced learning” έχει κερδίσει έδαφος καθώς δίνει έμφαση στο πώς η τεχνολογία μπορεί να προσθέσει αξία στη μάθηση, ενεργοποιώντας:

- Συνδεσιμότητα της πληροφορίας και των ανθρώπων.
- Συνεχή πρόσβαση σε πηγές μάθησης.
- Μεγαλύτερες δυνατότητες επιλογής του χρόνου, του τόπου και του ρυθμού σπουδών.
- Μοίρασμα της γνώσης και συνεργατική συγγραφή υλικού ανεξάρτητα από αποστάσεις.
- Ευκαιρίες για αναστοχασμό και σχεδιασμό του προσωπικού χώρου μάθησης.
- Άμεση ανατροφοδότηση από τον Καθηγητή-Σύμβουλο και από μέλη της ομάδας.
- Μάθηση μέσω δράσης, μέσω τεχνολογιών αλληλεπίδρασης και πολυμέσων.
- Συμμετοχή σε κοινότητες μάθησης και έρευνας.
- Μάθηση μέσω ανακάλυψης σε εικονική πραγματικότητα.
- Ανάπτυξη ικανοτήτων για την καθημερινότητα και την εργασία στην ψηφιακή εποχή.

Ως αποτελεσματική πρακτική μπορεί να ορισθεί η εφαρμογή παιδαγωγικών ικανοτήτων ώστε να μπορεί να υποστηριχθεί η μάθηση για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο εύρος φοιτητών. Οι νέες τεχνολογίες

μπορούν να δώσουν στον Καθηγητή-Σύμβουλο πολλά εργαλεία για να επιτύχει το στόχο του (Anderson & Elloumi, 2004), όπως:

Εκτεταμένη πρόσβαση και επιλογές: Οι φοιτητές ωφελούνται καθώς επιλέγουν πότε, πού και πώς θα μάθουν. Η τεχνολογία τους επιτρέπει να διαχειρίζονται το ρυθμό, το χρόνο και τον τόπο της μάθησης.

Παράδειγμα:

Η αξιοποίηση εκπαιδευτικού υλικού που βρίσκεται στο διαδίκτυο (πχ. χώρος ανάρτησης κειμένων στο portal του ΕΑΠ) μπορεί να δώσει την ευκαιρία στους φοιτητές να επιλέγουν το χώρο και το χρόνο που θα μελετήσουν, καθώς δεν είναι απαραίτητο να φέρουν μαζί τους υλικό μελέτης ή σημειώσεις.

Ανακάλυψη και διερεύνηση: Η τεχνολογία μπορεί να διευρύνει την πρόσβαση των φοιτητών σε πληροφορίες και να διευκολύνει τη μάθηση σε διαφορετικά περιβάλλοντα.

Παράδειγμα:

Ο Καθηγητής-Σύμβουλος μπορεί να οργανώσει δραστηριότητες αναζήτησης αξιόπιστων πληροφοριών, ερευνών και υλικού εμπλέκοντας τους φοιτητές στη διαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού. Υποδομή για μια τέτοια δραστηριότητα παρέχει ο χώρος «Εκπαιδευτικές Δραστηριότητες», στο portal του ΕΑΠ.

Επικοινωνία και αλληλεπίδραση: Οι τεχνολογίες προσφέρουν καινοτόμες ευκαιρίες συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και ανάπτυξης ικανοτήτων κριτικής σκέψης, αναστοχασμού και αξιολόγησης.

Παράδειγμα:

Αξιοποιώντας το forum του μαθήματος, ο Καθηγητής-Σύμβουλος μπορεί να θέσει σημαντικά ερωτήματα που αφορούν την κατανόηση των εννοιών του μαθήματος και έτσι όλοι οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα να ανταλλάξουν απόψεις, να μοιραστούν τις δυσκολίες στα θέματα που μελετούν και να ενεργοποιηθούν για τη μελέτη του μαθήματος.

Αντιγράφοντας τον πραγματικό κόσμο: Η αποτελεσματική διαχείριση των ψηφιακών πηγών γνώσης μπορεί να συμβάλλει στην αναπαραγωγή ενός ακαδημαϊκού περιβάλλοντος. Η αξιοποίηση της

τεχνολογίας για την αναπαραγωγή πρακτικών του πραγματικού κόσμου μπορεί να συνδράμει τους φοιτητές ως προς την ανάπτυξη ακαδημαϊκών ικανοτήτων.

Παράδειγμα:

Σε ένα ακαδημαϊκό περιβάλλον εκπαίδευσης ο Καθηγητής έχει τη δυνατότητα να οργανώσει ομάδες εργασίας και να τους αναθέσει να μελετήσουν σε βάθος ένα συγκεκριμένο θέμα ή να ολοκληρώσουν κάποιο project. Στην εκπαίδευση από απόσταση η οργάνωση αυτή δεν είναι εύκολη καθώς οι φοιτητές δεν συναντιούνται συχνά. Μέσα από ένα εικονικό περιβάλλον μάθησης (πχ. ιστοσελίδα μαθήματος με επιλογές ανάρτησης υλικού, συζήτησης και σύγχρονης επικοινωνίας), ο Καθηγητής-Σύμβουλος μπορεί να οργανώσει ομάδες εργασίας και εικονικές συναντήσεις (σύγχρονες και ασύγχρονες).

Ψηφιακός Αλφαριθμητισμός: Η τεχνολογία από μόνη της δεν επαρκεί για να γίνει η μάθηση αποτελεσματική. Οι φοιτητές που την αξιοποιούν εξακολουθούν να εξαρτώνται από τον Καθηγητή τους για να τους καθοδηγήσει να επιτύχουν μαθησιακούς στόχους με τη βοήθειά της. Ακόμη και η γενιά του διαδικτύου χρειάζεται καθοδήγηση και υποστήριξη στον εντοπισμό των αποτελεσματικών στρατηγικών χρήσης της τεχνολογίας για τη μάθηση.

Παράδειγμα:

Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων επικοινωνίας (chat και e-mail), η αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο και η αξιολόγηση των διαφορετικών πηγών, αποτελούν βασικές δεξιότητες ψηφιακού αλφαριθμητισμού που μπορούν να αναπτυχθούν με τη βοήθεια του Καθηγητή-Σύμβουλου μέσα από εκπαιδευτικές δραστηριότητες ανάμεσα στις ΟΣΣ.

Με την παρακάτω δραστηριότητα θα αξιοποιήσετε τα παραδείγματα, ώστε να κατανοήσετε ποια είναι η θέση των ΤΠΕ στη δική σας πρακτική, στο πλαίσιο του ΕΑΠ.

12.4 ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ

Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην πρακτική του Καθηγητή-Συμβούλου μπορεί να τον ενισχύσει σε πολλές πλευρές του ρόλου του. Το άφθονο πληροφοριακό υλικό στο διαδίκτυο μπορεί να προσφέρει πλούσιες εκπαιδευτικές πηγές ενώ οι δυνατότητες επικοινωνίας και συνεργασίας μπορούν να κάνουν το αποτέλεσμα της προσπάθειας συμμετοχικό. Συχνά όμως εμπεριέχει κινδύνους, όπως ο αποκλεισμός. Αν για παράδειγμα οι φοιτητές στην πλειοψηφία τους δεν είναι εξοικειωμένοι με απλές τεχνολογικές εφαρμογές (πχ. e-mail), η χρήση περισσότερο πολύπλοκων εργαλείων (πχ. wikis) χωρίς υποστήριξη θα αποτελέσει πρόσκομμα, αντί να ενθαρρύνει τη μάθηση. Είναι φανερό ότι ο ρόλος των φοιτητών στη στρατηγική αξιοποίησης των ΤΠΕ που θα επιλέξουμε είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Επομένως, η άκριτη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διεργασία, χωρίς κατάλληλη αξιολόγηση των παραγόντων που επηρεάζουν το εκπαιδευτικό πλαίσιο, μπορεί να οδηγήσει στον αποκλεισμό φοιτητών αντί στην αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα.

Στόχος του Καθηγητή-Συμβούλου στο πλαίσιο αυτό είναι να δίνει ευκαιρίες στους φοιτητές του να έρχονται σε επαφή με τεχνολογίες που θα διευρύνουν τις ικανότητές τους να τις χρησιμοποιούν, να τις αξιολογούν, να τις ελέγχουν. Η προσπάθεια αυτή μπορεί να γίνει σταδιακά και με τρόπο που θα τους υποστηρίξει στην απόκτηση των νέων αυτών δεξιοτήτων. Για παράδειγμα, η δημιουργία ενός e-mail group¹ μπορεί να αποτελέσει το πρώτο στάδιο ομαδικής επικοινωνίας, πριν τη δημιουργία και τη συμμετοχή σε ένα forum. Η καταγραφή των σκέψεων και των προβληματισμών κατά τη μελέτη του υλικού σε έναν απλό κειμενογράφο μπορεί να αποτελέσει τον προθάλαμο για τη δημιουργία ενός blog².

¹ Στο παράρτημα θα βρείτε αναφορές σχετικά με τη δημιουργία και χρήση των e-mail groups

² Στο παράρτημα θα βρείτε αναφορές σχετικά με τη δημιουργία και τη χρήση των blogs

Η έρευνα δείχνει ότι οι φοιτητές ζητούν από τους Καθηγητές-Συμβούλους να γνωρίζουν και να αξιοποιούν τις ΤΠΕ και ταυτόχρονα να τους υποστηρίζουν και με διαφορετικούς τρόπους. Επίσης, φαίνεται οι μεγαλύτεροι σε ηλικία φοιτητές να θεωρούν ότι οι νεώτεροι έχουν πλεονέκτημα στη χρήση των ΤΠΕ. Ωστόσο, ενδιαφέρονται πολύ για την αξιοποίησή τους και πιστεύουν ότι είναι περισσότερο ευέλικτες και παρέχουν πολλές πηγές μάθησης (JISC, 2007).

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο, στρατηγικές που οι ίδιοι οι φοιτητές έχουν αναδείξει ότι μπορεί να ακολουθήσει ο Καθηγητής-Σύμβουλος είναι:

- Η αξιοποίηση τεχνολογιών που χρησιμοποιούν οι φοιτητές στην προσωπική και επαγγελματική τους ζωή συνδυασμένες με τεχνολογίες που προωθούν τη μάθηση.

Παράδειγμα:

Μαθαίνοντας ποιες τεχνολογίες χρησιμοποιούν οι περισσότεροι φοιτητές μπορούμε να ξεκινήσουμε από εκεί. Αν οι περισσότεροι χρησιμοποιούν forums συζητήσεων μπορούμε να φροντίσουμε ερωτήματα ή μηνύματα που αφορούν τη θεματική ενότητα και τις ΟΣΣ να απαντώνται εκεί προς όλους αντί να στέλνουμε το ίδιο μήνυμα σε κάθε έναν ξεχωριστά μέσω e-mail.

- Η αξιοποίηση τεχνολογιών με στόχο τον αναστοχασμό και την κριτική σκέψη (blogs, forum συζήτησης, ηλεκτρονικές πηγές όπως πχ. φωτογραφίες, video, κείμενα) βοηθούν τους φοιτητές να αναπτύξουν διάλογο με το γνωστικό αντικείμενο και να συνδεθούν άμεσα μαζί του.

Παράδειγμα:

Εκτός από το τυπωμένο εκπαιδευτικό υλικό μπορούμε να αξιοποιήσουμε κάποιο video (διάλεξη, περιστατικό, είδηση κλπ.) που σχετίζεται με το αντικείμενο του μαθήματος και να στείλουμε στην ομάδα των φοιτητών το σύνδεσμο, μαζί με μερικά ερωτήματα για την επεξεργασία του. Αν η αποστολή γίνει ομαδικά θα υπάρξει ευκαιρία να αναπτυχθεί και διάλογος ανάμεσα στην ομάδα.

- Δημιουργία ομάδων-κοινοτήτων σε τοπικό ή ευρύτερο επίπεδο, για την πρόσβαση σε περισσότερες αξιόπιστες πηγές αλλά και σε δίκτυα υποστήριξης και συνεργασίας.

Παράδειγμα:

Μέσω ενός forum ή ενός εικονικού περιβάλλοντος μάθησης μπορούμε να συνεργαστούμε με τους φοιτητές και να τους εμπλέξουμε ενεργά στην εκπαιδευτική διεργασία, δίνοντάς τους την ευκαιρία να συνεργαστούν και να υποστηρίξουν ο ένας τον άλλο.

- Διατήρηση της επικοινωνίας και της επαφής με αυτές τις κοινότητες με διαφορετικά μέσα επικοινωνίας (πχ. chat, Skype, email κλπ.).

Παράδειγμα:

Η αξιοποίηση των νέων μέσων επικοινωνίας, σύγχρονων και ασύγχρονων, μπορεί να μας δώσει μεγαλύτερη ευελιξία στην υποστήριξη και στην κινητοποίηση των φοιτητών, καθώς μπορούμε να αποστέλλουμε μηνύματα και ερωτήματα σχετικά με την πρόοδο της μελέτης τους, στο χρόνο που επιλέγουμε.

- Αποστολή και λήψη περιεχομένου με μορφή πολυμέσων, όπου είναι απαραίτητο.

Παράδειγμα:

Τα podcasts³, τα video, οι εικόνες και τα διαγράμματα, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό υλικό μάθησης.

- Ανάπτυξη τέτοιων στρατηγικών αξιοποίησης των ΤΠΕ, ώστε να επιλύονται προβλήματα, να προτείνονται εναλλακτικές και να ξεπερνιούνται εμπόδια στη μάθηση.

Παράδειγμα:

Ένα από τα εμπόδια στη μάθηση των φοιτητών της εκπαίδευσης από απόσταση είναι η οργάνωση της μελέτης σε συνδυασμό με το σύνολο των υποχρεώσεων της επαγγελματικής και κοινωνικής ζωής. Ένα κοινό ημερολόγιο για το σύνολο της ομάδας (όπως το ημερολόγιο της ΘΕ στο portal του ΕΑΠ) όπου θα φαίνονται οι προθεσμίες υποβολής των εργασιών, οι ΟΣΣ, οι εβδομάδες στη διάρκεια των οποίων απαιτείται περισσότερη μελέτη και άλλες συμβουλές διαχείρισης του χρόνου

³ Στο Παράρτημα μπορείτε να δείτε τι είναι το podcast και με ποιους τρόπους χρησιμοποιείται

στην ευελιξία των ηλεκτρονικών πηγών. Τονίζουν ότι η μάθηση που υποστηρίζεται από τεχνολογικά μέσα θα πρέπει να εξισορροπείται με συναντήσεις πρόσωπο-με-πρόσωπο αλλά και τυπωμένο υλικό μελέτης. Επίσης αναγνωρίζουν το ρόλο του αποτελεσματικού Καθηγητή-Συμβούλου, ανεξάρτητα από τη χρήση νέων τεχνολογιών (Παπαναγιώτου, 2011).

Συνήθως στις ομάδες των φοιτητών υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση ως προς τις προτιμήσεις καθώς και την εξοικείωση με τις ΤΠΕ. Είναι σημαντικό να γνωρίζει ο Καθηγητής-Σύμβουλος τα χαρακτηριστικά που αφορούν τις προτιμήσεις και τις στρατηγικές μελέτης της ομάδας του (πχ. χρησιμοποιούν e-mail, blogs, σελίδες κοινωνικής δικτύωσης, μηχανές αναζήτησης; Για ποιους λόγους; Τι τους αρέσει στο κάθε ένα; Τι καινούριο θα ήθελαν να μάθουν; κλπ.).

Σεβόμενος τις διαφορετικές προτιμήσεις των φοιτητών και την ισορροπία ανάμεσα στις ΤΠΕ και τους εκπαιδευτικούς στόχους, ο Καθηγητής-Σύμβουλος αξίζει να:

- Διερευνήσει ποιες τεχνολογίες χρησιμοποιούν οι φοιτητές στη μελέτη τους και στον προσωπικό τους χρόνο.

Καταρτίστε ένα σύντομο ερωτηματολόγιο με ερωτήσεις που αφορούν τη χρήση των ΤΠΕ για να διερευνήσετε τις ανάγκες, τις προτιμήσεις και τις δυνατότητες των φοιτητών σας.

- Προσφέρει περισσότερες από μια επιλογές μέσων, όπου είναι εφικτό.

Μπορούμε να στείλουμε γραπτές σημειώσεις ή ηχογραφημένο αρχείο στους φοιτητές που δεν παρακολούθησαν την ΟΣΣ.

- Παρέχει πληροφορίες και πηγές μάθησης σε ηλεκτρονική μορφή, επιτρέποντας στους φοιτητές να επιλέξουν πώς θα μελετήσουν.

Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τους φοιτητές με ειδικές ανάγκες που χρησιμοποιούν εξειδικευμένο λογισμικό για να μελετούν. Ένα τυπωμένο εκπαιδευτικό υλικό σε έναν φοιτητή με προβλήματα όρασης δε μπορεί να είναι προσβάσιμο, ένα εκπαιδευτικό υλικό σε ψηφιακή μορφή μπορεί να δεχθεί κατάλληλη επεξεργασία πχ. μέγεθος γραμμάτων ή φωνητική επεξεργασία ώστε να είναι προσβάσιμο.

- Για να υποστηρίξει την ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων:
 - Δίνει χρόνο και τρόπο στους φοιτητές να εξοικειωθούν με τις ΤΠΕ που έχει σχεδιάσει να αξιοποιήσει.

Κατά την πρώτη επικοινωνία με τους φοιτητές ενημερώνουμε για τον τρόπο αξιοποίησης των τεχνολογιών και τους ζητάμε να περιηγηθούν σε αυτές ώστε να μας εκφράσουν απορίες ή δυσκολίες που μπορεί να αντιμετωπίσουν.

- Επικοινωνεί ξεκάθαρα τις προσδοκίες που έχει από τους φοιτητές σχετικά με την πρόσβαση στις ΤΠΕ και ποιες πηγές έχουν ακαδημαϊκή αξία.

Κατά την πρώτη επικοινωνία με τους φοιτητές ενημερώνουμε σχετικά με τις ελάχιστες ανάγκες χρήσης νέων τεχνολογιών του μαθήματος όπως για παράδειγμα «πρόσβαση στο διαδίκτυο τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα για έλεγχο του προσωπικού e-mail» ή «πρόσβαση στο forum του μαθήματος κάθε 15 ημέρες τουλάχιστον».

- Για να ενθαρρύνει τη συνεργασία ανάμεσα στους φοιτητές:
 - Παρέχει ομαδική ανατροφοδότηση ή οργανώνει δραστηριότητες ανατροφοδότησης ανάμεσα στους φοιτητές, χρησιμοποιώντας forum συζήτησης και κείμενα που επεξεργάζονται από κοινού⁴.
 - Δημιουργεί ένα δίκτυο υποστήριξης ανάμεσα στην ομάδα – ώστε οι περισσότεροι έμπειροι στη χρήση των ΤΠΕ να αναλαμβάνουν να βοηθούν τους λιγότερο έμπειρους (mentoring ή 'study buddy').

⁴ Στο παράρτημα θα βρείτε αναφορές σχετικά με τη δημιουργία τόπων συνεργασίας και συνεργατικής επεξεργασίας εγγράφων

ΣΥΝΟΨΗ

Όπως είδαμε παραπάνω, απαραίτητο στοιχείο για την αξιοποίηση της τεχνολογίας στην υποστήριξη της μάθησης είναι η κατανόηση του πλαισίου της μαθησιακής διεργασίας. Προς αυτή την κατεύθυνση, τα χαρακτηριστικά των φοιτητών και η σχέση τους με τις ΤΠΕ, το αντικείμενο μάθησης και οι εκπαιδευτικοί στόχοι, αποτελούν κεντρικά σημεία που κρίνεται απαραίτητο να καθορίσουν την πρακτική του Καθηγητή-Συμβούλου σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ. Εξάλλου, η επιλογή συγκεκριμένων τεχνολογιών δεν μπορεί να αποτελεί πανάκεια και μόνιμη λύση καθώς το εκπαιδευτικό πλαίσιο συνεχώς μεταβάλλεται. Αυτό σημαίνει ότι ο εκάστοτε Καθηγητής-Σύμβουλος χρειάζεται να εξετάζει ποιες μορφές τεχνολογίας είναι σκόπιμο να αξιοποιηθούν σε κάθε περίπτωση, ούτως ώστε να υποστηριχθεί το εκπαιδευτικό πλαίσιο που κάθε φορά διαμορφώνεται.

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΜΕΛΕΤΗ

<http://www.jisc.ac.uk/publications.aspx>

Στο **JISC** (βρετανικός οργανισμός για την έρευνα και την καινοτομία στην εκπαίδευση) μπορείτε να εντοπίσετε πληθώρα μελετών και ερευνών που θα σας βοηθήσουν να κατανοήσετε και να αξιολογήσετε την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαίδευση.

Ιδιαίτερα, μπορείτε να δώσετε έμφαση σε μερικά από τα πιο σύγχρονα παραδείγματα αξιοποίησης:

<http://www.jisc.ac.uk/media/documents/programmes/elearning/digie/merge/Emergingpracticeaccessible.pdf>, καθώς και στις ιδέες για τον

τρόπο υποστήριξης των φοιτητών στη χρήση των ΤΠΕ:

http://www.jisc.ac.uk/media/documents/publications/briefingpaper/2011/JISC_SLIDA_FINAL_web.pdf

DeLuca, D., & Valacich, J. (2006). Virtual Teams in and out of Synchronicity. *Information Technology & People*. 19(4), pp. 323-344.

Εξετάζονται διάφορες μέθοδοι για επικοινωνία online ανάμεσα στα μέλη μιας ομάδα μάθησης όπως τα listservs, τα e-mails, τα bulletin boards, και οι διαδικτυακές συναντήσεις με σύγχρονη και ασύγχρονη επικοινωνία.

Knight, P. (2004). 'E-learning in higher education: twenty-one conditions for successful innovation', *International Symposium 2004, E-Learning in Higher Education: Conditions for Success, National Institute of Multimedia Education, Japan, November 17-18, 2004*. Διαθέσιμο στο: [http://www.ied.edu.hk/loap/\(rev\)PK%20e-paper.pdf](http://www.ied.edu.hk/loap/(rev)PK%20e-paper.pdf)

Μια σημαντική μελέτη που προδιαγράφει πώς το αποτελεσματικό elearning προκύπτει όταν δίνουμε έμφαση στη μάθηση και στο τι χρειάζονται οι φοιτητές. Υποστηρίζεται πως αν δεν είμαστε σίγουροι για τους στόχους μας ως καθηγητές, δεν μπορούμε να ορίσουμε τις αρχές

μας ούτε και τις συνθήκες για την επιτυχία μας σε ένα περιβάλλον elearning.

Anderson, T., Annand, D., & Wark, N. (2005). The Search for Learning Community in Learner-Paced Distance Education Programming Or "Having Your Cake and Eating It, Too!". *Australian Journal of Educational Technology*, 21(2), 222-241, διαθέσιμο στο: <http://www.ascilite.org.au/ajet/ajet21/res/anderson.html>.

Στο άρθρο αυτό μπορείτε να μελετήσετε διαφορετικές προσεγγίσεις αξιοποίησης των ΤΠΕ σε μια κοινότητα μάθησης.

ΒΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΗ

Μηλιωρίτσας, Ε. & Γεωργιάδη, Ε. (2010). Επίδραση της τηλεδιάσκεψης στη μαθησιακή διαδικασία του ΕΑΠ, Απόψεις φοιτητών και ΣΕΠ των ΘΕ ΕΚΠ65 και ΕΚΕ 50, *Open Education, The Journal of Open and Distance Education and Educational Technology*, Vol.6, N.1&2, Section 1.

Παπαδημητρίου, Σ., Παπαδάκης Σ., Λιοναράκης, Α., Καμέας, Α., (2011). Πρόταση αξιοποίησης του συστήματος διαχείρισης μαθησιακών δραστηριοτήτων (LAMS) για την υποστήριξη του έργου των Καθηγητών-Συμβούλων του ΕΑΠ, στο Α.Λιοναράκης (επιμ.), 6ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, διαθέσιμο στο: <http://icodl.openet.gr/index.php/icodl/2011/paper/view/51/46>.

Παπαπαναγιώτου Γ., Παναγιωτακόπουλος Χ., Κουτσουράκης Γ. (2011). Ανίχνευση της τεχνοφοβίας και των επιδράσεών της στην περίπτωση των προπτυχιακών φοιτητών πολιτισμικών προγραμμάτων του ΕΑΠ, 6ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, διαθέσιμο στο: icodl.openet.gr/index.php/icodl/2011/paper/download/68/64.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΗ

Anderson, T. & Elloumi, S. (2004). *Theory and practice of on-line Learning*, Athabasca University, διαθέσιμο στο: http://cde.athabascau.ca/online_book/pdf/TPOL_book.pdf

Anderson, T. (2009). The Dance of Technology and Pedagogy in Self-paced Distance Education, 23 *ICDE World Congress*, Maastricht, διαθέσιμο στο: <http://auspace.athabascau.ca:8080/dspace/handle/2149/2210>.

Bonk, C. J., & Reynolds, T. H. (1997). Learner-centered Web instruction for higher-order thinking, teamwork, and apprenticeship. In B. H. Khan (Ed.), *Web-based instruction* (pp. 167-178). Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.

Hadzilakos, T., Papadakis, S., Rossiou, E. (2007). Tutoring Tele-meetings (TTM): Experiences & Conclusions from the Distance Support of Hellenic Open University Students in Mathematics via virtual classes, *Open Education, The Journal of Open and Distance Education and Educational Technology*, Vol.3, N.1.

Hatzinikita, V., Katsis, A., Petrogiannis, K. (2011). Hellenic Open University Student views in supplementary digitized educational material, *Open Education, The Journal of Open and Distance Education and Educational Technology*, Vol.7, N.2, Section 1.

- JISC (2007). *In their own words, Exploring the learners' perspective on e-learning*, διαθέσιμο στο: <http://www.jisc.ac.uk/whatwedo/programmes/elearningpedagogy/intheirownwords.aspx>.
- JISC (2009). *Effective Practice in a Digital Age*, available at: <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/publications/effectivepracticediigitalage.pdf>.
- Kerr, T. S. (2005), Why we all want it to work: towards a culturally based model for technology & educational change, *British Journal of Educational Technology*, Vol 36, No 6, 1005-1016.
- Kozma, R. B. (2001). Counterpoint theory of "learning with media." In R. E. Clark (Ed.), *Learning from media: Arguments, analysis, and evidence* (pp. 137-178). Greenwich, CT: Information Age Publishing Inc.
- Mayers, T. & DeFreitas, S. (2004). *Review of e-Learning Theories, Frameworks and Models*, JISC, available at: [http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/Stage%20%20Learning%20Models%20\(Versio%201\).pdf](http://www.jisc.ac.uk/uploaded_documents/Stage%20%20Learning%20Models%20(Versio%201).pdf)
- Starkey, L. & Stevens K. (2006). Three Stages in the Digital Integration of New Zealand Schools, *New Zealand Annual Review of Education*, 16, 105-117, διαθέσιμο στο: <http://www.victoria.ac.nz/nzaroe/2006/pdf/text-starkey.pdf>.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ E-MAIL GROUPS

Η αποστολή ενός e-mail προς πολλαπλούς παραλήπτες δεν αποτελεί δύσκολη και απαιτητική εργασία. Προσθέτοντας περισσότερες από μια διευθύνσεις στο "To:" και ζητώντας από τους παραλήπτες να χρησιμοποιούν το "Reply to all" (Απάντηση σε όλους) μπορούμε να ξεκινήσουμε το διάλογο. Ωστόσο υπάρχουν ιστοσελίδες που μας προσφέρουν περισσότερες δυνατότητες να χειριζόμαστε αποτελεσματικά ένα group ώστε σε κανένα μήνυμά μας να μην ξεχαστεί κάποιο μέλος της ομάδας.

Ενδεικτικά δείτε:

<http://onlinegroups.net/>

<http://groups.yahoo.com/>

<http://groups.google.com/?pli=1>

ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ BLOGS

Για να δημιουργήσουμε ένα blog δε χρειαζόμαστε τίποτα περισσότερο από ένα site που παρέχει τον χώρο και το λογισμικό για τη δημιουργία του. Δείτε αναλυτικά τα βήματα εδώ: <http://www.wikihow.com/Start-a-Blog>

Δοκιμάστε:

www.blogspot.com

www.wordpress.com

Αν θέλετε να μάθετε περισσότερο για τη χρήση των blogs στη μαθησιακή διεργασία:

<http://www.det.wa.edu.au/education/cmis/eval/curriculum/ict/weblogs/>

ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ PODCASTS

Τα podcasts είναι αρχεία ήχου που δημιουργούμε για να επικοινωνήσουμε ένα θέμα που μας ενδιαφέρει στο διαδίκτυο. Αντίστοιχα μπορούμε να βρούμε πολλά podcasts που περιέχουν

ενδιαφέρουσες πληροφορίες και έχουν εκπαιδευτική αξία (πχ. διαλέξεις, συνεντεύξεις κλπ.). Για να φτιάξετε το δικό σας podcast:

<http://www.wikihow.com/Start-Your-Own-Podcast>

Ενημερωθείτε από το Education Podcast Network <http://epnweb.org>

ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝΤΑΣ WIKIS

Στη μελέτη περίπτωσης 2 είδαμε τη χρήση του wiki στην εκπαιδευτική διεργασία. Για να δείτε πώς μπορείτε να φτιάξετε ένα wiki δείτε τους παρακάτω συνδέσμους:

<http://www.squidoo.com/how-to-make-a-wiki>

<http://www.wikispaces.com/>

<http://www.wikia.com/Wikia>

Αν θέλετε να μελετήσετε την αξιοποίηση των wiki στην εκπαιδευτική διεργασία, μπορείτε να διαβάσετε τη διπλωματική εργασία της Μαριάνθης Ζιώγκου «Χρήση Εργαλείων Τύπου Wiki στην Εκπαίδευση» (2010) (<http://invenio.lib.auth.gr/record/126133/files/GRI-2011-6441.pdf>) και ιδιαίτερα το κεφάλαιο 3 που αφορά την εφαρμογή τους στην εκπαίδευση, καθώς και τις σελίδες 39-41 όπου αναφέρονται τα δημοφιλέστερα λογισμικά για τη δημιουργία wikis.

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΟΥ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΟΥΝ ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Ενημεωθείτε για τις τεχνολογίες τόπων συνεργασίας στην Wikipedia:

http://en.wikipedia.org/wiki/Collaborative_Working_Environment

Δοκιμάστε να φτιάξετε το δικό σας χώρο στο: <http://www.ip-ecospace.org/>

Ή να αξιοποιήσετε τα google docs (ανεβάζοντας κείμενα ή άλλα αρχεία που θέλετε να μοιραστείτε και να επεξεργαστείτε με την ομάδα σας):

<https://docs.google.com/support/bin/answer.py?answer=49008>